

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : прийнята Верхов. Радою України 28.06.1996 №254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 49.
2. Стеценко В. Ю. Адміністративно-правове забезпечення запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. Ю. Стеценко. – Х., 2010.
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96 // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 18.
4. Про мінімальні норми соціального забезпечення : Конвенція МОП від 28.06.1952 № 102 // Конвенції та рекомендації, ухвалені МОП : [у 2 т. Т. I (1919–1964)]. – Женева : Міжнар. бюро праці, 1999. – С. 554–579.
5. Серета Т. М. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу / Т. М. Серета // Юрид. часоп. Нац. акад. внутр. справ. – 2012. – № 1 (3). – С. 50–56. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2012_1\(3\)_7.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2012_1(3)_7.pdf).
6. Яковлева Т. Соціально-правові передумови запровадження обов'язкового медичного страхування / Т. Яковлева // Підприємництво, госп-во і право. – 2008. – № 11. – С. 71–74.
7. Busse R. Health care systems in transition Germany / R. Busse, A. Riesberg. – Copenhagen : WHO Regional Office for Europe on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies, 2004. – 220 p.
8. Sandier S. Health care systems in transition: France / S. Sandier, V. Paris, D. Polton. – Copenhagen : WHO Regional Office for Europe on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies, 2004. – 137 p.
9. Стеценко В. Ю. Обов'язкове медичне страхування в Україні: тези до нормативно-правового забезпечення / В. Ю. Стеценко // Публ. право. – 2013. – № 2. – С. 57–63. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pp_2013_2_8.pdf.

*Семенова Альона Вячеславівна – к. ю. н., молодший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

Г. В. Анісімова

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИМОГ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Статтю присвячено проблемам адаптації законодавства у сфері забезпечення вимог екологічної безпеки до права Європейського Союзу. Досліджено формування

сучасної концепції адаптації екологічного законодавства до стандартів Європейського Союзу з урахуванням світового досвіду.

Ключові слова: *екологічна безпека, екологічно-інформаційні відносини, екологічні стандарти Європейського Союзу.*

Правове регулювання забезпечення вимог екологічної безпеки в Україні вважається одним з найважливіших питань в сфері систематизації законодавства, формування сучасної еколого-правової доктрини й подальшого розвитку суспільства, в яких життя і здоров'я людини, її безпека в навколишньому середовищі визначаються найвищою цінністю. Екологічне законодавство являє собою систему нормативно-правових актів, що містять правила поведінки з приводу забезпечення екологічної безпеки, приналежності, використання, відтворення (відновлення) природних об'єктів та комплексів, охорони, а в певних випадках – захисту людини, навколишнього природного середовища від шкідливого впливу з метою попередження, запобігання, усунення його негативних наслідків і задоволення екологічних та інших інтересів, потреб.

Невипадково забезпечення екологічної безпеки є невід'ємним складником сучасної державної екологічної політики, сталого економічного і соціального розвитку країни. Основними її завданнями є: забезпечення екологічної, біологічної і генетичної безпеки; збереження, відтворення та невиснажливе використання біологічного та ландшафтного різноманіття, формування, збереження та використання екологічної мережі; здійснення державного контролю у сфері збереження озонового шару, регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату та адаптації до його змін і виконання вимог Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї тощо. Акцент на міжнародне-правове регулювання в зазначеній царині сприяє розширенню меж еколого-правового впливу, пошуку доцільного співвідношення з існуючими національними регуляторами та чинними нормативно-правовими актами, а також обґрунтованого введення в обіг нових. Пріоритетними напрямками співробітництва України та ЄС у галузі забезпечення вимог екологічної безпеки стали правовідносини щодо: вдосконалення процедур, необхідних для здійснення оцінки впливу на довкілля; впровадження комунікаційної стратегії щодо підтримки політики у сфері охорони навколишнього природного середовища; підтримки суб'єктів громадянського суспільства та місцевих органів влади; розви-

ток рамкового законодавства, удосконалення основних процедур та забезпечення розроблення планів для ключових підсекторів навколишнього середовища, визначених в Основних напрямках державної політики України у сфері охорони навколишнього середовища, їх виконання та ін.

Відповідно до Закону України від 18.03.2004 р. № 1629-IV «Про Згажднодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» Програма визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування. У Програмі подається ряд положень, які є важливими для адаптації й екологічного законодавства, сама адаптація законодавства визначається як «процес приведення нормативно-правових актів України у відповідність до *acquis communautaire*», тобто до правової системи Європейського Союзу, котра включає акти законодавства Європейського Союзу, прийняті в рамках Європейського Співтовариства, спільної зовнішньої політики та політики безпеки і співпраці.

Впровадження законодавства ЄС, як зазначено на сайті Мінприроди, відбувається у 8 секторах, їх регламентують 29 джерел права ЄС у цій галузі. 21 серпня 2014 року Мінприроди представило «Національну стратегію наближення (апроксимації) законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля». Увагу акцентовано на положеннях статті 363 Глави 6 «Навколишнє середовище» та Додатку ХХХ до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом. Плани імплементації Директив та регламентів у сфері охорони довкілля вже розроблено, вони проходять процедуру перепогодження у центральних органах виконавчої влади і найближчим часом їх буде винесено на розгляд Кабінету Міністрів України [4].

Проект «Підтримка України у наближенні до екологічного законодавства ЄС», метою якого є сприяння процесу наближення законодавства України до екологічного законодавства ЄС на основі Угоди про асоціацію Україна-ЄС та інших рамкових документів, буде фокусуватись на трьох секторах. Перший – це горизонтальні директиви, а саме: система управління довкіллям, інтеграція екологічної політики та інших галузевих політик. Другий – якість води та управління водними ресурсами. Третій – охорона довкілля (Директива про захист диких птахів, Директива про

збереження природного середовища існування дикої флори та фауни) [4]. Безумовно кожний з них буде пов'язаний з питаннями забезпечення безпеки в екологічних правовідносинах.

Адаптація – це послідовний і тривалий процес, на сучасному етапі в сфері екологічних правовідносин доцільно привернути увагу та привести у відповідність, уніфікувати екологічну термінологію, закріпити її у законодавстві; переглянути та уточнити переклад Директив українською мовою; внести відповідні зміни до законів України: «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд», «Про екологічну мережу», «Про екологічну експертизу», «Про відходи»; Водного кодексу України, Кодексу України про надра, Лісового кодексу України тощо. Доцільно ретельно опрацювати функції екологічного управління (екологічну сертифікацію, екологічний аудит, екологічне страхування, екологічний контроль, екологічне інформування, екологічний моніторинг тощо), здійснити заходи щодо впорядкування державного управління в сфері природокористування та охорони довкілля. Елементом адаптації екологічного законодавства має стати перевірка проектів законів України та інших нормативно-правових актів на їх відповідність *acquis communautaire* з метою недопущення прийняття актів, які суперечать *acquis* Європейського Союзу. А також створення механізму та прийняття порядку обміну на міжнародному рівні екологічною інформацією щодо прогнозування стихійних лих, природних катастроф, інших негативних факторів та ліквідації їх наслідків між зацікавленими компетентними органами України та відповідними органами сусідніх держав.

В Україні на рівні національного законодавства буде доречним звернути увагу на особливості правового забезпечення та оприлюднення екологічної інформації. Привернути увагу на співвідношення низки нормативно-правових актів з цього приводу Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991 р.), «Про інформацію» (1992 р.) [2; 1992. – №48. – Ст. 650], «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»(1994 р.) [2; 1994. – №27. – Ст. 218], «Про звернення громадян» (1996 р.) [2; 1996. – №47. – Ст. 256], «Про доступ до публічної інформації» (2011 р.) [2; 2011. – №32. – Ст. 314] тощо. Правовий режим інформації про стан довкілля (екологічної інформації) визначається не тільки різноманітними законами України, а й міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України, а саме Закон України від 06.07.1999 р. №832-XIV «Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» [2; 1999. – №34. – Ст. 296]. Виходячи з наведеного, маємо різноманітні тлумачення щодо змісту інформаційних екологічних відносин, його забезпечення. Суб'єкти окреслених правовідносин мають різноманітну компетенцію, повноваження по делегуванню повноважень, відсутній єдиний підхід щодо змісту екологічної інформації.

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Згідно з Законом України від 29.06.2004 р. №1906-IV «Про міжнародні договори України» [2; 2004. – №50. – Ст. 540]. Для нашої країни міжнародні договори щодо екологічної безпеки, охорони довкілля, екологічної інформації є вкрай необхідними, тому їх кількість у екологічному законодавстві постійно зростає. Як доречно зазначає П. О. Гвоздик у визначенні міжнародних договорів як джерел екологічного права важливим є питання встановлення пріоритетності (верховенства) міжнародного договору над національним законодавством [3, с. 180]. Однак досі відсутня єдина точка зору на зазначене співвідношення. В науці теорії права склалися три основних підходи, хоча й спираються науковці на тлумачення однієї й тієї ж статті 9 Конституції України. Прибічники першого тлумачать її як встановлення пріоритету міжнародного права над національним законодавством. Другі – не розглядають міжнародний договір як верховне право країни та вважають, що формулювання положення про те, що коли міжнародним договором, укладання якого відбулося у формі закону, встановлені інші правила, ніж передбачені законодавством України, то застосовується правило міжнародного договору, яке закріплено у ст. 19 Закону «Про міжнародні договори України», потребує приведення у відповідність із Конституцією України. А треті (наприклад, Гвоздик П. О.) – стверджують, що Основний Закон лише доводить у певний спосіб своє верховенство в національній системі права. При цьому за все тією ж ст. 9 в країні не можлива ситуація, коли держава бере участь у міжнародному договорі з питань охорони довкілля чи інших, які суперечать Конституції України [3, с. 181].

Ще наголосимо, що мова в зазначеній статті 19 частині 2 Закону «Про міжнародні договори України» йде про нові договори, «якщо міжнарод-

ним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору». Сучасне національне законодавство не стоїть на місці, а розвивається, вбираючи все найкраще з світового досвіду правотворення.

Проаналізуємо положення чинного законодавства щодо еколого-інформаційних відносин. Не говорячи про різноманітні визначення екологічної інформації, що надаються у законах України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 25 «Інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)») та «Про інформацію» (ст. 13 «Інформація про стан довкілля (екологічна інформація)»), у ст. 12 Закону «Про доступ до публічної інформації» мова йде про інформацію про стан довкілля, а також у Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (ст. 2) та інші. Доцільно привести у відповідність положення зазначених законів. Розмежувати дефініції «довкілля» та «навколишнє природне середовище» (тому що вони не є тотожними) при визначенні поняття правової категорії «екологічна інформація», дослідити її складники, а також провести ґрунтовний науковий аналіз термінів, привести їх до відповідності та єдиного розуміння, тлумачення й застосування на практиці.

Слід ще раз звернути увагу на п. 4 ст. 2 Орхуської конвенції, в якій надано визначення «громадськості» – це одна або більше фізичних чи юридичних осіб, їхнє об'єднання, організації або групи, які діють згідно з національним законодавством або практикою. Кожна зі Сторін договору забезпечує належне визнання об'єднань, організацій або груп, що сприяють охороні навколишнього середовища, та надає їм відповідну підтримку і забезпечує відповідність своєї національної правової системи цьому обов'язанню. Надається ця інформація громадськості, відповідно до зазначеного нормативно-правового акту, в максимально стислі строки, але не пізніше одного місяця після подання заяви, якщо тільки обсяги та складність відповідної інформації не виправдовують продовження цього терміну до двох місяців після подання заяви. Подавця заяви інформують про будь-яке продовження строків і про причини, які є підставою для цього.

Відповідно до Закону України від 13.01.2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації» Верховна Рада визначає порядок здійснен-

ня та забезпечення права кожного на доступ до інформації, зокрема, екологічної, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес. Суб'єктами відносин у зазначеній царині є: 1) запитувачі інформації – фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень; 2) розпорядники інформації – суб'єкти, визначені у статті 13 цього Закону; 3) структурний підрозділ або відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації. Особливості оформлення запитів на отримання інформації регламентуються ст. 19 зазначеного закону. Має певні відмінності й порядок розгляду запитів, а саме строки її надання. Розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту. У разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту. Клопотання про термінове опрацювання запиту має бути обгрунтованим. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обгрунтуванням такого продовження. Про продовження строку розпорядник інформації повідомляє запитувача в письмовій формі не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту.

Слід звернути увагу на визначення переліку законопроектних робіт в сфері екологічних праввідносин, а саме на: підготовку проектів законів України та інших нормативно-правових актів, їх експертизу фахівцями. Можливо говорити й про розробку та прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акта в сфері екологічних відносин. Стан екологічного законодавства та права в міжнародному та національному контексті викликає турботу спільноти, гостро постають питання щодо використання питань природних ресурсів для задоволення енергетичних потреб, при цьому питання забезпечення екологічної безпеки повинні посідати перше місце. В сучасних умовах неприпустимі будь-які види господарської діяльності, що мають непередбачені несприятливі негативні наслідки для довкілля й життя та здоров'я людини.

Проаналізувавши нормативно-правові акти, що регламентують окреслені правовідносини, можливо відзначити, що законодавством встановлені як загально-правові засади, а саме Конституція, «Закон про охорону навколишнього природного середовища» та інші по ресурсові закони та кодекси, так і спеціальні правові положення, закріплені в законах «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про регулювання містобудівельної діяльності» тощо. Доцільно погодитися з точкою зору Г. І. Балюк, що подальший розвиток екологічного законодавства та права повинен бути пов'язаний з відходом від галузевого регулювання екологічних відносин (за окремими природними ресурсами) та розробкою Екологічного кодексу України як акту міжгалузевої кодифікації. Розуміння цього уже сьогодні передбачає наявність нової методології класифікації та систематизації норм екологічного права та класифікації нормативних актів, які їх містять. Це має бути акт не галузевої, а міжгалузевої кодифікації [1, с. 20].

Фундаментальна проблема зараз полягає у формуванні сучасної концепції адаптації екологічного законодавства до стандартів Європейського Союзу з урахуванням світового досвіду, міжнародних доктринальних і законодавчих підходів. На підставі вивчення та узагальнення відповідного досвіду держав Центральної та Східної Європи доцільно створити ефективний загальнодержавний механізм адаптації екологічного законодавства з урахуванням сучасних економічних умов. Необхідно сприяти підвищенню рівня екологічної свідомості та культури як державних службовців, так і громадян з питань європейського екологічного права, включаючи розроблення та затвердження відповідних навчальних програм у вищих навчальних закладах та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балюк Г. І. Сучасні проблеми кодифікації екологічного законодавства України / Г. І. Балюк // Актуальні питання кодифікації екологічного законодавства України : зб. тез наук. доп. учасн. «круглого столу» (9 листоп. 2012 р.) / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», Нац. акад. прав. наук України, Всеукр. еколог. ліга. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – С. 19–22.
2. Відом. Верхов. Ради України.
3. Гвоздик П. О. Джерела екологічного права України : монографія / П. О. Гвоздик ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Прав. єдність : Алерта, 2012. – 304 с.

4. Європейські експерти допоможуть Україні адаптувати екологічне законодавство до норм ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/press-center/news/123-news1/3452-yevropeiski-eksperty-dopomozhut-ukraini-adaptuvaty-ekolohichne-zakonodavstvo-do-norm-yes>.

*Анісімова Ганна Валеріївна – к. ю. н., доцент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*

Т. О. Барабаш

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ СОТ

У статті розкрито проблеми правового регулювання забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції. Досліджуються питання підвищення ефективності аграрного сектору економіки. Визначаються перспективні завдання у досліджуваній сфері в контексті вимог СОТ.

Ключові слова: екологічна безпека, сільськогосподарська продукція, агропромислова державна політика.

Досліджуючи питання правового регулювання забезпечення Україною екологічної безпеки сільськогосподарської продукції у контексті вимог СОТ, необхідно звернути увагу на виконання нашою державою своїх міжнародно-правових зобов'язань у сфері екологічної безпеки сільськогосподарської продукції. У цьому аспекті актуалізуються проблеми внутрішньої агропромислової та продовольчої державної політики. Okремо слід зупинитися на впровадженні правових, організаційних і економічних механізмів, за допомогою яких має відбутися підвищення ефективності аграрного сектору української економіки. Важливим у зв'язку з цим стає також вирішення соціально-правових проблем сільського населення та забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій України.

Зважаючи на важливість наведеного, метою роботи є узагальнення законодавчого і нормативно-правового забезпечення функціонування підприємств агропромислової сфери, а також визначення напрямків ви-